

ความเป็นมาของโครงการหลวงห้วยลึก¹

เมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการแม่โจ้ อำเภอจอมทอง ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากโครงการปลูกพืชทดแทนไทย-สหประชาชาติ (UNPDAC)² โดยชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าแม้วได้รับการแนะนำส่งเสริมให้ปลูกพืชทดแทนการปลูกฝิ่น เช่น ถั่วแดงหลวง กาแฟ มันฝรั่ง เป็นต้น พวกชาวเขาเผ่าแม้วได้ยื่นถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อขอที่ทำกินใหม่เนื่องจากที่ทำกินเก่าสภาพดินไม่อำนวยต่อการเพาะปลูก โดยกำหนดพื้นที่ทำกินใหม่ที่บ้านห้วยลึก ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพวกชาวเขาดังกล่าวได้มาตุกันหลายครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระกระแสรับสั่งว่า จะต้องติดต่อสอบถามไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เสียก่อนเพราะพื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งปรากฏว่ากรมป่าไม้ได้ยินยอมให้ชาวเขาอยู่อาศัยในปี 2522

หลังจากนั้นชาวเขาเผ่าแม้วกลุ่มบ้านบ่อเหล็ก 24 หลังคาได้อพยพมาสร้างที่อยู่อาศัยและปลูกพืชที่บ้านห้วยลึก แล้วชักชวนญาติพี่น้องชาวแม้วจากบ้านป่าเกี๊ยะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน มาอยู่สมทบ โดยที่บ้านห้วยลึกเดิมมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ปัจจุบันประชากรที่บ้านห้วยลึกประกอบด้วย ชาวเขาเผ่าแม้ว ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และคนพื้นเมือง

ลักษณะที่ตั้ง

โครงการหลวงห้วยลึก ตั้งอยู่ตรงหลักกิโลเมตรที่ 95 ถนนลำปางเชียงใหม่-ฝาง ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 600

¹ยุทธพงศ์ คำอุดม, "โครงการหลวงห้วยลึก" (เชียงใหม่ : สำนักงานโครงการหลวง, 2528), หน้า 1

²UNPDAC - United Nation Programme for Drug Abuse Control

เมตร บริเวณพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา

การดำเนินงาน

ในระยะเริ่มแรกหลังจากที่พวกเขาเช่าแม่วัวได้อพยพจากบ้านบ่อเหล็ก ดอยแม่โถ มาอยู่ที่บ้านห้วยลึกแล้ว มจ. รัตเดช รัชณี ออค์อำนวยการโครงการหลวง ได้มอบหมายให้ กรมพัฒนาที่ดิน โดยมี ม.ร.ว. แฉ่ม แจ่มจรัส เป็นผู้รับผิดชอบโครงการในปี 2523 โดยทำการบุกเบิกพื้นที่ทำกินในพื้นที่ฝั่งตะวันออกประมาณ 500 ไร่ และสร้างแหล่งเก็บน้ำ ระบบการชลประทานโดยสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดความจุ 45,000, 40,000 และ 15,000 ลูกบาศก์เมตร รวม 3 อ่าง ต่อมาได้ดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำอีก 2 แห่งจากลำน้ำห้วยลึก และยังได้บุกเบิกพื้นที่ฝั่งตะวันตกของถนนสายเชียงใหม่-ฝาง อีก 1,000 ไร่เพื่อการเกษตร งานของโครงการหลวงที่ได้ทำในเวลาต่อมาคือ

1. งานด้านการศึกษา โครงการหลวงห้วยลึกได้จัดตั้งชุมชนโดยรวมเอาชาวเขาเผ่าแม่ัว ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและชาวพื้นเมืองเข้าด้วยกัน และก่อตั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตอนต้นขนาด 4 ห้องเรียน ชื่อ "โรงเรียนมิตรมวลชนเชียงใหม่" ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก ชมรมมิตรมวลชนเชียงใหม่ และวิทยาลัยครูเชียงใหม่ รวมทั้งก่อสร้างสำนักสงฆ์ และการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาคได้ติดตั้งระบบไฟฟ้า เชื่อมในหมู่บ้านอีกด้วย

2. งานวิจัยและการส่งเสริมการเกษตร

2.1 งานวิจัยและส่งเสริมพืชผัก งานของกรมพัฒนาที่ดินนอกเหนือจากงานปรับพื้นที่แล้ว ได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไปด้วย โดยระยะแรกในปลายปี 2523 นั้น โครงการหลวงได้ส่งเจ้าหน้าที่พืชผักเข้าร่วมแนะนำส่งเสริมการปลูกพืชผัก 2 ชนิด คือ ผักกาดหอมห่อ และมะเขือเทศ โดยมีผู้สนใจปลูกรวม 30 ครอบครัว จำนวน 10.5 ไร่ แต่ไม่ได้ผลเนื่องจากพืชดังกล่าวยังเป็นพืชใหม่สำหรับชาวบ้าน

ต่อมาได้เริ่มทำการส่งเสริมพืชผักใหม่อีกในปลายปี 2524 โดยเน้นหนักที่ผักกาดหอมห่อ ปรากฏว่ามีปัญหาด้านการตลาด ไม่สามารถจำหน่ายผักได้หมด ทำให้มีผักเหลือชาวบ้านจึงได้เงินตอบแทนน้อย เป็นผลให้งานส่งเสริมพืชผักต้องหยุดชะงักลง อย่างไรก็ตามในปี 2525 โครงการหลวงได้เริ่มงานวิจัยผักขึ้นที่ห้วยลึก โดยอาจารย์ ดร. มาณี วิวัฒนวงค์วนา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ได้ทำการวิจัยการปลูก

พืชผักต่าง ๆ ในขณะที่ชาวบ้านเองได้ทำการปลูกพืชไร่อื่น ๆ เช่น ยาสูบ ถั่วเหลือง และ กระหล่ำปลี เป็นต้น ขณะเดียวกันฝ่ายส่งเสริมพืชผักโครงการหลวงได้ร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดิน จัดตั้งโครงการผลิตผักสำรองที่ห้วยลึก ในเดือนตุลาคม 2525 อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า การปลูกพืชผักหลายอย่างได้ผลดี โดยรายได้เฉลี่ยจากการปลูกพืชผักสูงกว่าการปลูก พืชไร่

ดังนั้นในปี 2526 และ 2527 จึงมีเกษตรกรชาวบ้านหันมาปลูกพืชผักที่ส่งเสริมมากขึ้น พืชผักดังกล่าวได้แก่ ผักกาดหอมห่อ แตงกวายาว มะเขือม่วง และแครอท ดังนั้นงานส่งเสริมพืชผักในโครงการหลวงห้วยลึกจึงเป็นงานที่น่าสนใจงานหนึ่งของโครงการหลวงในปัจจุบัน เพราะก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรมากพอสมควร

2.2 งานวิจัยและส่งเสริมไม้ดอก โครงการวิจัยไม้ดอกห้วยลึกได้เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2526 โดย ดร. อรดี สหวิริณทร์ อาจารย์ประจำภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีแรกได้ทดลองปลูกเบญจมาศ ดอกกระดาดและอื่น ๆ แต่ก็ได้ผลดี ได้แก่เบญจมาศ เบญจมาศที่ส่งเสริมคือ เบญจมาศพันธุ์ Yaminosaki ซึ่งมีชื่อเรียกภาษาไทยว่า "พันธุ์ดอยคำ" ดังนั้นในปี 2527 งานส่งเสริมไม้ดอกจึงเริ่มขึ้นโดยมีเกษตรกรสนใจปลูกเบญจมาศ 9 ราย ในปี 2528 มีเกษตรกรให้ความสนใจปลูกเบญจมาศมากขึ้นเป็น 30 ราย

2.3 งานวิจัยอื่น ๆ ได้แก่

2.3.1 งานวิจัย Exotic Fruit เป็นงานวิจัยพันธุ์ต้นทับทิม ซึ่งได้ ดำเนินงานในปี 2527 โดยรองศาสตราจารย์ ม.ล.จารุพันธ์ ทองแถม อาจารย์ประจำภาควิชา พืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.3.2 งานวิจัยองุ่น เริ่มดำเนินงานในปี 2528 โดยอาจารย์ ดร.สุรศักดิ์ นิลนนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์